

EPIST. I. ad illustris. Mirandulanos Principes, D. Ioannem Franciscum literis, & D. Ioannam pudicitia & ueritate nemini secundis, de fructu Azarolo uocato.

Annotationes
in Simpli. Mes-
sue, cum annota-
tionibus in Cō-
posita eiusdem,
proprio uolumi-
ne sequuntur.

10 **Q**uæ misistis poma, grata mihi admodum multis nominibus fuere: & quod peregrina, nec in nostro hoc climate hactenus (quod sciamus) inuenta: & quod à uobis missa: quos ita obseruo & colo, ut mortalium neminem. Accessit his & ueluti nata est, tertia quædam gratia, quod uidelicet occasionem præstiterit uestigandi, atque (ni fallor) inueniendi, quo nomine ab antiquis uocata, & quas eis uires illi adscribant, qui medicinalem materiam nobis reliquere: obiterque (quod alioqui libens semper facio) aliquot explodendi errores in his Arabum libris repertos, quos nostri seculi medici instar oraculi habent. Veritus autem ne (quod plerumque accidit) dum alienam insector inscitiam, meam prodam: mea hæc meditata examini uestro submitto, ut qui arborem ipsam, à me
20 nunquam uisam, optime nostis, & acri uestro ingenio non exilia hæc modo, sed his longe abstrusiora iudicare estis idonei.

Pomum ad me missum, uulgo Azarolum uocatum, antiquos uocasse Mespilum, ex his colligo quæ de primo Mespili genere scribit Dioscorides. Ea enim (quantum ad fructum ipsum attinet) ita Azarolo nostro quadrant, ut habuisse eum in manu uideatur, quum scriberet: Pomum, inquit, paruo malo simile, gustu iucundum, ternis intus ossiculis, unde nomen apud aliquos Tricocco: sera ei maturitas. Ex quibus uerbis æque colligitur, & Azarolum esse hoc primum Mespili genus, & pomum id quod nunc Mespilum uulgo uocamus, sub eodem genere non utique contineri, quod Anthedon nominant Theophrastus & Plinius, Dioscorides Aronion, (nisi forte codicum uitio uel in Dioscoride Anthedon, uel in illis Aronion legendum) sed sub secundo, Setanion & Epimelis uocato. De eo siquidem scribit idem Diosc. quod in Italia nascitur, & latioris est umbilici: qui usque adeo latus nostro Mespilo est, ut nulli pomum magis. Et quamuis uel ex hoc solo ualeat unum ab alio genere inter nosci, addam tamen & nonnulla ex Theophrasto accepta, quibus euidentiora quæ diximus reddentur. Fert, ait Theophrastus, Setania fructum grandio- rem, solutiorem, lignumque intus mollius habentem: reliquæ minorem, sed odore præstantiorem, magisque gustu adstringentem, ita ut seruari diutius possit. Mespilum enim nostrum magnitudine ita superat Azarolum, ut ad iusti mali crassitudinem aliquando accedat: coloreque est, si non plene candido, ad candorem tamen plus quam
30 Azarolum, quod uere rubens est, deurgente. Tanto uero præ illo, dum utrumque maturum est, facilius soluitur, ut succtu deglutiri etiam ab edentulis succus eius possit: quum Azarolum bene dentibus attritum, uix succum emittat. Lignum quod intus, mollius esse nostro Mespilo quam Azarolo, clarius est ei qui utrumque gustarit, quam ut probari à nobis debeat. Illud potius in dubium uenire possit, Marcelli commentaria in Dioscoridem legenti, an recte damnetur à Marcello Hermolaus, qui *ωυρλωας μα-*
40 *λακοτόρδης*, acinos molliore ligno conuerterit: quum *ωυρλω* nucleum, non acinum significet. Mihi certe uidetur, Marcellum tam hic, quam alibi frequenter, occasionem potius quæsisse quam inuenisse, Hermolaum calumniandi. Nam ut omitam, quod Hermolaus taxari in hoc non potest, nisi pariter & Plinius accusetur, qui lib. 15. cap. iuxta uulgatam capitum Plinij sectionem, 20. eisdem omnino uerbis locum illum

Azarolum
pomum.

»

»

Anthedon.
Aronion.

»

»

Patrocinator
Hermolao.

Theophrasti in suam transcripsit historiam. Nonne ipsemet Marcellus, capite de malo Punico, contra communem (ut ait) æstimationem, *ωυπλῶ* acinum maluit, quàm nucleum conuere, quibusdam coniecturis motus, quas nihil habere momenti, in quadam ad ipsum epistola demonstraui. Sed quocunq; nomine intraneum illud lignum nuncupetur, constat id mollius esse nostro Mespilo, quàm Azarolo: nec tria tantum, sed quinq; ueluti ossula in nostro contineri. Constat & illud, Azarolum diutius seruari: quando & adhuc apud me unus eius fructus hoc tempore superest incolumis, per tot miliaria ad nos aduectus, per quot à nobis distat Neapolis: quum uix ex mea uilla, minus quàm unius diei itinere hinc distante, circa Calendas Nouembris nostratia Mespila ferri possint incolumia: & pro miraculo haberi possit, si nunc unum reperiatur. Græcorum igitur testimonio, quibus subscribit & Plinius, aperte satis, ut arbitror, ostensum est, Azarolum esse fructum primi Mespilorum generis à Dioscoride descripti. Vt tamē hoc etiam reddatur credibile his qui solum barbaris credunt, aliqua ex Arabum libris sunt subiicienda, ex quibus & id cognoscatur quod uolumus, & præterea intelligatur, unde sit Azaroli nomen deriuatum. Serapion capite centesimonono, cuius titulus est, de Sorbo, sub Zarer nomine agit de Mespilo: quod si quis non credit, conferat quæ ibi ex uerbis Dioscoridis leguntur, his quæ ab ipso Dioscoride scribuntur, statimq; cognoscet fallere inscriptionem, nec de Sorbo ibi agi, sed de Mespilo: simulq; quàm parum his fidentium libris, qui ex Punica lingua ad nos uenere. Auicenna etiam libro secundo, capite 153. nomine parū mutato, Zarur enim & Alzarur appellat, de eadem re agit. Mutatio autem ea uel uitio librorum contigit, uel ob consuetudinem hominum illius linguæ, qui Hebræorum more plerunq; sine uocalibus scribunt, unde facilis lapsus interpreti ex una in aliam uocalem. Sed quicquid de hoc statuatur, nullius momenti res est: sicuti & quod primum genus appellat Triangulum Latinorum, quum ad secundum potius genus pertineat, ut Latinum dicatur, ceu in Italia nascens, ut dicit Dioscor. nec Triangulum dici aliquo pacto, sed Trigranium possit. Eiusdem census errores sunt, quod secundum genus uocari à Græcis dicit Teselimon & Sentalium, pro Setanio & Epimelide. Illa uero maioris ponderis, quod secundum genus facere capitis dolorem ait, & esse malum stomacho: quæ ratione carent, bonis autoribus aduersantur, nec experimento comprobantur. Ea enim quæ adstringunt, quum uapores deprimant, caput potius iuuant quàm lædant, & ui illa adstringente uentriculum roborant. Sed & primum genus, quod non ualde à secundo uiribus differt, bonum esse stomacho scribit Dioscorides, & eum sequutus Serapion. Galenus etiam in lib. de rebus boni mali ue succi, Mespila uentriculum & uentrem dicit roborare. Causa uero erroris huius Auicennæ fuit, quod Comari uel Arbuti, quod idem est, fructum, rem quidem à Mespili utroque genere diuersam, nomine uero & effigie similem, (nam & ipsa Epimelis à Galeno & Paulo dicta est) cum Mespilo confundit: cuius fructus ita capiti & uentriculo nocet, ut Vnedoni ei sit nomen: ex argumento, ut ait Plinius, unum tantum edendi. Sed Auicennæ errata, seorsum à nobis dicato ad id opere, si operæ precium uidebitur, aperienda, missa nunc facientes, id potius prosequamur, quod supra sumus polliciti, unde scilicet Azaroli nomen deriuatum: quod certe facile est scientibus hanc arborem Neapolim ex Hispania transportatam, in qua longo iempore Punico idiomate Philosophiæ & Medicinæ uiguerūt studia, extareq; adhuc ibidem multarum rerum, præcipue earum quæ ad medicinam spectant, punica uocabula. Tulisse igitur uerisimile est hanc arborem secum Punicum in Italiam nomē, addito, ut lingua illa consueuit, articulo. Dicta igitur primo Alzaror, deinde mutato r ultimo elemento in l, ob affinitatem quæ in utroq; est, additaq; Italica pronuntiatione, quæ in uocalem desinit, Lazarola uel Azarola fuisse denominata. Hæc sunt quæ me mouent

Mespilū quo nomine appellauerit Serapion.

Arabū libri de prauati.

Auic. zarur.

Error Auic.

Adstringētia capiti & uentriculo utilia.

Comarus. Arbutum.

Vnedo.

Azaroli nomen unde deriuatum sit.

mouent ad putandum, Azarola esse uera primi generis Mespila: quibus si arbor ipsa consentit, pedibus manibusque in hanc abibo sententiam: si uidelicet est inter amplissimas & longæuas, aculeata, folio Pyxacanthæ, antequam decidat rubescente, floribus amygdalæ, non tamen rubentibus, lignoque denso & solido. Cupio autem hæc à uobis discere, simulque an meam hanc opinionem approbetis, intelligere. Valente Principes optimi, Manardi uestri memores.

Ex Ferrara, Idibus Decemb. M. D. XXIII.

EPIST. II. pro Sacerdote uertiginoso.

10

Asus tuus, ut ex narratis abs te conijcio, est uertigo, à crassa bile ad uentriculum ex iocinore transmissa. Pro cuius curatione ac præseruatione, præter ea quæ iam facta sunt, hæc obseruanda uidentur: Utatur semel in hebdomada duabus uel tribus ex pilulis quæ habent, hieræ simplicis, rheubarbari electi, agarici trochiscati ana drachmā semis, ma-
 20 stiches, spicæ, sandalorum citrinorum, rosarum rubearum ana grana septem, cum syrupo rosato fiant pilulæ nouem, & sumantur per horam ante cibum. Diebus quibus non sumis pilulas, sumas duas placentulas confectionis sequentis: Specierum aromatici rosati, specierum triasandali ana drachmam semis, zuchari dissoluti cum aqua rosata quantum sufficit, fiat confectio in placentulas.

Pillule

Electuarium

20

Utatur interdum clystere tali: Mellis rosati unciam unam, zuchari rubri ʒ. s. diaphiniconis drachmas duas, olei uiolati uncias duas, olei anethini unciam unam. Ex his cum iure carnis, uel decocto ex malua, beta, & uiolæ communis folijs facta, sale, & uitello oui fiat clyster.

Clysterium

30

Fugito aërem nebulosum, uentos, maxime austrum, aërem nocturnum, radios solis & lunæ, breues deambulationes, aspectum rerum uelociter motarū, ut aquæ currentis, rotæ, & similitum, magnos strepitus, & sonos, fumum, multam intentionem in unam rem, & maxime luminosam, artem scribendi, ascensum loci eminentis, aspectum rerum profundarum, subitam reuolutionem de latere ad latus, inclinationem capitis ad inferiora.

Cibus & potus sit modicus, ita ut fames uitetur ac satietas. Panis sit ex farina non in totum à furfuraceis partibus mundata. Vinum debile, album, uel cæsiolum, ita dilutum, ut omnis fumus reprimatur. Vitentur euaporantia, qualia cepe, allium, porra, atque id genus alia. Item fabæ, phaseoli, & similia. Lactucis non continuè uescatur. Magis enim conueniunt endiuia uocata, cicorium, portulaca. Brassica nullo modo comedatur, ius uero eius est non inutile.

Fercula conueniunt ex milio, panico, oryza, farre, ciceribus fractis. Bonum tamen est, ut uespere à cibarijs liquidis abstineat. Carnes sint pullorū gallinarum, perdicum, phasianorum, hædorum castratorum, uitulorum. Vitetur uaccina, por-
 40 cina &c. Condimenta fiant ex agresta, uino granatorū, succo limonum, uel arantiorum. Vitetur sinapismus, qui mostarda dicitur.

Cibaria liquida id est olura aut q̄ olerū loro sumunt.

Sinapismus

Fructus humidus uitentur. Item ex siccis, castanæ & nuces. Conceduntur amygdalæ, pistacia, passulæ. Pira seu cotonea in fine omnis cibi ac potus sunt laudabilia. Eo uero tempore quibus non reperiuntur, utatur uel citoniato, uel coriandris præparatis in fine cibi.

Somnus sit capite bene eleuato per duas horas post cœnam, non supino corpore, sed super latus primo dextrum, post sinistrum, & adusque horarum octo spatium protendatur. Vitet somnum diurnum, neque caput multum calidum teneat in somno.

Summopere nitaris ut singulo quoque die uentris onus deponas, in quo si na-

turam auram uideris, uel clystere, uel balano eam incites.

Frictionibus mane crebro priusquam surgas, utaris: quæ à supernis partibus, collo uidelicet incipientes, in infimas desināt. Vespero uero cum te in lectum collocas, pedum plantas donec te somnus occupet, fricari facias. Operam des ut capitis superflua per nares & os expurgentur: quod si per se non respondent, masticatione mastiches, & adhibitione in nares unius guttæ succi radicum betæ, recrementum prouocetur. Quæ tamen remedia non nisi raro admodum, & post pilularum summptionem facienda sunt. Frictiones magnæ capitis uitentur, leues tamen pectinationes cōueniunt. Caput bene à sordibus mundum teneatur. Effusio aquæ calidæ super manus & pedes multū laudanda est. Venereorum usus, non minus in hoc casu, à medicorū canonibus interdicitur, quàm à sacris canonibus est semper sacerdotibus occidentalibus interdictus. Pisces omnes, præter paruos fluuiatiles, dimittantur. Caseus, & quæ ex eo cibaria conficiuntur, similiter dimittendus: pauco tamen interdum pro sigillo (ut ita dicam) stomachi, in fine mensæ uti potes.

Oua recentia, sorbilia, uel in aqua post fractionem decocta, & cum modico omphacij condita conueniunt: dura uel frixa & non recentia relinquuntur.

Exercitio utatur temperato, & in quo quātum possibile est caput quiescat: ideo uitanda equitatio, equi tortoris, uel multum caput cōmouentis. Quies tam corporis quàm animi summè proficua est, ideo ira, clamor, contentio, cantus, cum similibus fugienda. Hæc sunt uenerande Sacerdos, quæ mihi in præsentia multum occupato, scribenda se obtulerūt, cum quibus spero te pristinam ualeitudinē recuperaturū, annuente eo à quo est uera salus, & omnis medela, cui sit honor & gloria.

EPIST. III. Consilium pro infante coxendicis laxatione laborante.

Exatur nobilis hic infans, ut ex his quæ non minus eleganter quàm erudite scripsit Excellentia tua, cognoscere potui, morbo in cōpositione, atq; illo eiusdem morbi genere, qui morbus in positu dicitur. Superius enim foeminis rotundum caput, à sinu coxæ, quem cotylam Galenus uocat, in quo naturaliter coniicitur, diductum est, ita ut laxatus articulus sit, non luxatus. Si enim luxatio adesset, necessariò foemoris caput, ut Hippoc. primo, & post eum reliqui medici tradidere, uel in interiorē partem, quod maiori ex parte contingit, uel in exteriorē promotum esset: quod minus quidem frequenter sit, frequētius tamen quàm uel in priorem aut posteriorē, quod raro admodum contingit. Nullum autem horum in hoc casu dici potest: nam si in exteriorē uergeret, crus breuius fieret, & in interiori parte foemen magis concuum, & nates gibbosa, & extremitas foemoris quæ iuxta genu est, crusq; pariter & pes introrsum uergerent: si in priorem, ad calcem par alteri esset: si in posteriorē, ut in secundo, breuius. Restat igitur solum primus modus, de quo ambigi possit, quoniam in eo crus longius suo compari est: quod in hoc infante, ut scribis, factum est. At si hoc esset, foemoris caput manifeste in interiori parte uersus perineon sentiretur, pesq; in exteriorē partem spectaret, genu prominentius esset, nec flectere crus ad inguen ualeret: quorum nullum Excellentia tua, quæ infantem diligentius attrectauit, inuenisse significat. Erit igitur morbus hic, si Pauli Aeginetæ modo loquendum est, non exarthrema, sed pararthrema proprie uocandus: quanquam si Paulo ipsi credendum est, coxendix soli exarthremati, non pararthremati subiaceret. Sed quomocunq; uocetur, morbus in positu est, quem ueluti symptoma sequitur impedimentum ambulandi: præcedit ut causa, materia pituitosa, ligamēta, copulas ue relaxans, ac molliens. Quare intentio curatiua quæ à morbo sumitur, siue exarthrema siue

Equus tortor qui
fortassis Latini sur
cursor

ma sue parat
tenio ut factu
cautelam quæ
adeo dimittit
inducam Com
prima quæ p
Anæ omnia g
superflua humo
noxiene compo
e loci trahat, quæ
cebra affump
la electophi uocau
circari minor, &
uidebitur, agred
posius remoueat
leniter premendo
dicem tandiu imp
æquale fiat. Quæ
re uideatur, præ
20 alijs id genus. D
tio finem habebit
hor. ita maiore ing
Reductio igitur
allicula, utriq; plane
suo cōpari non uale
curandum, ut mucil
fiant, cauendum. S
busq; superius dicitur p
distans & euacuan
mentis loco admitt
ocolefaciant: quæ e
bi cymæ, myrri folia. S
q; ueneno ter ad mi
pars foliorum myrri
res dies factum fuerit,
tingente faciendum
pro myrri folijs: ad
des peractis, per totid
me lenium & corch
una partem. n. c.
allicula à pedibus e
reperuerent. Quod
n. p. uero tamen in un
ni. i. cataplasmate ad
tra. sola. terra oleo
stata esse oportet. S
tum. Mastiches p
mentum uerorum b
tota uerorum partem
laxans, quæ dicitur per

ma siue pararthrema sit, erit capitis ossis fœmoris in suum locū repositio. Quæ intentio ut facilis est cognitu, atq; factu non difficilis, ita annexam habet difficillimam cautelam, qua uidelicet caueatur, ne idem casus iterū & crebrò cōtingat. Quæ res adeò difficilis est, ut multi, atq; hi quidē insignes medici, eam omnino impossibilem iudicarint. Contrariū tamen & dixit & sensit Hippoc. cuius nos sententiā sequētes, primo quid pro cura agēdum uideatur annotabimus, secundo quid pro cautione.

Ante omnia igitur enitēdum, ut quāto magis fieri potest, corpusculum infantis superfluis humorib. & præcipue pituita, quæ morbi causa est, uacuū sit. Si enim pleno existente corpore repositio tentetur, periculum erit ne maior copia materiæ ad locū trahatur, quæ resilire os plus quàm nūc cogat. Hæc euacuatio cōmode fiet ex crebra assumptione uel medicaminis de Turbeto, uel pilulæ de agarico, uel ex rotula elefophi uocati. Couducent etiā ad hoc clysmata ex decocto unius partis luæ & cœtaurij minoris, & duarū partiū maluæ, in aqua uel uino. Vbi mūdum satis corpus uidebitur, aggrediēda principalis intētio, ut loco scilicet suo os reponatur, malusq; positus remoueat. Fiet hoc apte, si unus uir plantæ pedis pueruli palmam manus leniter premendo admoueat, alius circumdato utraq; manu fœmore, uersus coxendicem tandiū impellat, donec crus oblæsum, & ob laxationē longius factum, alteri æquale fiat. Quam chirurgiam si tensio aliqua ex mora in copula acquisita impedire uideatur, præmolliendus locus erit cum altheæ radicibus, oleis, adipibus, atque alijs id genus. Dehinc, ut dictum est, loco suo fœmur reducendum. Ita enim curatio finem habebit, sola remanente in medici consilio præseruatione, quæ ut difficilior, ita maiore ingenio & studio procuranda.

Reducto igitur fœmore, & utroq; crure æquali reddito, ne rursus recidat, statim assicula, utriq; plantæ ex æquo adnectenda, quæ ita crus firmet, ut prolongari plus suo cōpari non ualeat: puerq; erit diutius lectulo cōtinendus: omniq; ingenio procurandum, ut mucii illi qui articulum laxarūt, resoluātur, & ne alij ad locum denuò fluant, cauendum. Secundum cōgruo uictu, & ad siccum uergente, euacuationibusq; superius dictis procurādum. Vomitus tamen cæteris præstaret, utpote simul distrahens & euacuans: sed dubito, ne ob ætatem imperari possit. Primum medicamentis loco admotis aggrediendum, quæ satis exiccent & adstringāt, nec nisi modice calefaciant: quale est fomentū ex aqua in qua bullierint granatorum cortices, rubi cymæ, myrti folia, & cortices radicū ulmi. Fiat autem cum spongia noua.

Fomento ter ad minus facto, madefaciendum linteū in oleo myrtino, cui quarta pars foliorum myrti adiecta sit, & suprā satis arcte alligandum. Quod ubi per tres dies factum fuerit, fomentum quod ex aqua paratum fuerat, ex uino nigro adstringente faciendum erit, additis gallis & alumine, ad reliquorū pondus: oleo uero pro myrti folijs: addendi castanearum interiores cortices. Quibus per alios tres dies peractis, per totidem alios hoc cataplasmate utendum: Rosarum albarum, farinæ lentium & oroborum ana partem 1. dactylorum acerborum, foliorum salicis ana partem 1. s. cum oleo myrtino fiat cataplasma. His peractis summouenda assicula à pedibus est, diligentiusq; considerandum, an crura in debita æqualitate perseuerent. Quod si inuentū fuerit, poterūt illigata dimitti: si non, rursus colligari: puero tamen in utroq; casu adhuc in lectulo detento. Mutandaq; auxiliorū forma, à cataplasmate ad uocata nunc cerota. uocata nunc dico, quoniam antiquis cerota ex sola cera oleo adiecta componebantur. Quæ uero nunc cerota dicuntur, resinacea esse oportet & glutinosa. Aptum autem mihi uidetur in casu nostro hoc futurum: Mastiches partem unam, myrtillorum, seminum rosæ, maceris, corticum thuris, uerorum balaustiorū, hoc est florum syluestris mâli punicæ ana partis unius quartam partem, resinæ laricæ purioris, quam lachrymam uocant, parum: fiat cerotū, quod super corio extensum loco applicetur, & per decem dies absq; alia

Cerota.

permutatione teneatur. Quibus transactis, concedendum puero ut surgat, non tamen ambulare permittendus: sed sedere cogendus, pedibus æqualiter supra solum firmatis. Atque hoc agendum, donec in totum quadraginta dies transierint, post quos permittendum ut ambulet. Quod si facere nequiverit, ad fortiora ueniendum erit, habita tamen ætatis ratione, quæ nec exustionem, quam Hippoc. & alij in hoc casu faciunt, sed nec medicamina tolerat uehementer urentia. Ego in hac ætate non transcenderem folia uel radices Lepidij, cum suillo adipe antiquo. Licet autem multæ sint herbe Lepidion uocatae, Paulum Aeginetam sequutus, eam acciperem quæ uulgò nunc Raphanus dicitur, folijs lauro quidem similibus, sed longe maioribus.

Hæc mihi uisa sunt in cura huius difficillimi morbi opportuna: quibus si non penitus sanus fiet, Deo tamen optimo, & omni boni largitore, iuuante, spero aliquantisper conualiturum, coadiuuante etiam excellentia tua, cuius iudicio quæcunque scripta sunt, permitto. Ex Ferraria, XVIII. Febr. M. D. XXXI.

EPIST. IIII. pro uenerabili quodam Monacho.

Vo magis magisque circa casus P. T. cogito, eo magis ab eorum opinione recedo, qui te eo morbo laborare arbitrati sunt, quem recentiores Melancholiam mirachiam, uetustiores hypochondriacam & inflatam uocarunt. Quamquam enim & temperatura, & corporis habitudo, & præcedens uictus, & professio, & literarum studium, ab atra bile non abhorreant: ea tamen abesse uideo, quæ adesse necesse est ei qui hoc morbo uexatur, & quæ in eius definitione, ueluti essentiam ipsius demonstratiuam apponunt. Sic enim eam affectionem Paulus Aegineta definit: Melancholia est desipientia absque febre, à melancholico humore facta, cerebrum atque intelligentiam occupante. Nullam autem ego in P. T. desipientiam, nullam in aliqua uirium cerebri, quas animales uocant, oblationem animaduerto: sed totum potius contrarium, prudentissimum concinunt, tenacem memoria, atque absque omni labe imaginationem. Tria præterea genera huius morbi, Galenus, atque alij qui eum sequuti sunt, enumerarunt. Primum, ubi cerebrum ab atra bile in seipso contenta, malam recipit temperaturam. Alterum, dum atra bilis in uniuerso corpore redundans cerebrum malis uaporibus replet. Tertium, sanguine melancholico circa hypochondria, præcordia à Celso uocata, congregato, uapores ad cerebrum mittente. Primum & secundum neque hi qui te melancholia laborare medici dicunt, tibi adscribunt. Tertium uero præterea, quæ superius dicta sunt indicia, à bonis autoribus tradita, procul à te abesse demonstrant. Ea sunt à Diode scripta, & à Galeno non reprobata, sumpto cibo, spiritum humidum multum, ructus acidus, æstus & inundatio in præcordijs, uentriculi quandoque uehementes dolores, qui ad dorsum usque nonnullis extenduntur: uomitus uel cibi crudi, uel pituitæ, uel humoris amari, uel adeo adstringentis, ut dentes ex contactu obstupescant. Addit his Galenus ex Hippoc. metum & mœstitiam longo tempore tenentes: sub hisque duobus contineri dixit quæcunque melancholicis contingunt: mœstitiamque ad id eos ducere, ut odio omnes persequantur: timorem uero, ut more puerorum in tenebris paueant.

Addit his Paulus inconcoctiones: præcordiorum adeo uehemens pondus, ut conuelli uideantur. Auicenna nauseam inseparabilem, & plurimum in quibusdam horis circa præcordia tremorem.

Hæc sunt melancholice hypochondriacæ indicia. Quorum si qua forte in te inueniuntur, ea uel leuia sunt, uel non conuertibilia, sed in alijs quoque morbis euenire ualentia, potissimumque ex uentriculi imbecillitate, renumque ac lienis aliquali obstructione: facit enim uentriculi imbecillitas, ut cibus, præcipue ubi concoctus

difficilis

Triplicis melancholice
speciei.

T

Signa hypochondriacæ

difficilis se in eo
pariat, & ut appo
absque ordine
quodam in
sola ea sympto
à diarrhoea
aque ad gene
silio ipsa monach
tum amor. Nou
circuere, uel in
Tribus igitur
mala uentriculi
symptomata sequ
humorum copiam
& atræ bilis à mon
dem succi melanc
tem alpeuimus,
tis causa omittit
stimandum, cui
sunt. Mala enim
da: sed quia cau
hi prius uacuand
uentriculus robo
obstructione, suis qu
uore roboranda.
Quod ad uictum
coctum difficilia. Al
obstruendi. Bonis e
ter uolubilia gallinac
in locis uicinatibus, l
omnia, forbolia, uel m
in puluere. Si qu
qui & litorales, pin
carnes, quam pisces,
inimenta condita,
pores duas, feminis
uoci parit unius qu
dus. Nullum oliu
causa his herbis uter
in ram domestico qu
mâi folijs, omnibu
herula comuni mo
suo anetho adiecto,
uili & non inuulter
romano superius c
uallanz, amygdala
uili, ea interdicia pu
Præcipue sit unum cl
nigram, & nec dulce
quodamque. Quo

difficilis sit, in eo diutius moram trahens, grauitatē & tensionem in illis regionibus pariat, & ut aptior ad id pars in flatuosum spiritum conuertat: qui huc atque illuc absq; ordine excurrens, & dolores & tensiones in inferiori uentre eousque gignat, quoad exitum inueniat. Ad quod etiam iuuat & renum obstructio, quæ alioqui sola ea symptomata solet efficere. Sed & lienis obstructio, uetans ne sanguis bene à succo melancholico emundetur. Ex quo etiā mœstitia aliqua & solitudinis amor, atque alia id genus nōnulla uel fiunt uel augentur. Augentur dico, quoniam professio ipsa monachica ad hæc sua sponte inclinatur, præsertim ubi ei adnectitur literarum amor. Notum enim est illud Aristotelis problema, cur homines qui ingenio

10 claruerunt, uel in studijs philosophiæ, melancholici omnes fuisse uideantur.

Tribus igitur, ut ad rem iam ueniam, nuper dictis morbis P. tuam affici iudico: mala uentriculi temperatura, lienisq; ac renum obstructione: ex quibus omnia ea symptomata sequi puto, de quibus conqueritur. Primiq; causam esse, frigidorum humorum copiam, pituitæ scilicet, ob ocium & cibaria monachis consueta genitæ, & atræ bilis à monachali uita auctæ, & à lienis obstructione adauctæ. Secūda, eiusdem succi melancholici crassitiem. Tertia, arenulas, quarū partem in lotio residen-

20 tem aspeximus, à calore iecinoris ipsorumq; renum genitas, ut alia indicia breuitatis causa omittam, quæ in hanc sententiam me impulere. Ad curationem enim festinandum, cuius gratia hæc omnia inuestigata sunt, ut curatiui scopi facile dici possint. Mala enim uentriculi temperatura cum frigida sit, rebus calidis est amouenda: sed quia causam habet succorum frigidorum abundantiam, continuò fit. Ideo hi prius uacuandi, uictusque talis instituendus, ex quo non amplius gignantur: & uenter roborandus, ut munere suo melius fungatur. Lienis uero & renum obstructio, suis quæq; deobstruentibus curanda, & demum hæc quoq; simul cum icore roboranda.

Quod ad uictum ergo attinet, uitanda quæcunq; crassi maliq; succi sunt, & concoctu difficilia. Asciscenda cōtraria, & quæ aperiendi quandam uim habent, & deobstruendi. Bonis ergo, quantum fieri potest, uescendum carnibus, quales sunt inter uolatilia gallinæ pulli, perdices, phasiani, atq; auiculæ, in spinetis, non in aquo

30 sis locis uictitantes. Inter quadrupedes, uituli, hœdi, uerueces. Oua gallinarum recentia, sorbilia, uel mollia ac tremula, omphacio & saccharo cōdita, adiecto cinamomi puluere. Si quando uero ad pisces accedendum, sint quos petraeos uocāt, exiguæ & littorales, pinguedine, lentore, & malo odore carentes. Omnia autem, tam carnes, quàm pisces, sint potius elixa quàm assa, & cum petroselini radicibus, odorataq; menta condita, adiectis aromaticis speciebus huiusmodi: Cinamomi electi partes duas, seminis anisi partem unam, piperis longi & albi, zingiberis ana par. s. croci partis unius quartam partem, sacchari purissimi ad omnium aromatum pondus. Nullum olus cibi ratione accipiendum. Condimenti autem & medicamenti causa his herbis utendum, menta, betonica, petroselino, fœniculo, anetho, buglo-

40 so, tam domestico quàm syluestri. Ex his, adiectis quibusdam betæ, atriplicis, & spinacii folijs, omnibusq; in bono iure decoctis, uel in aqua & optimo oleo, possunt fercula cōmuni modo parata ministrari. Ad quem modum hordeo optime cocto, solo anetho adiecto, uesci poterit: necnon & farre similiter, cum anetho condito. Potest & non inutiliter iusculum ex oui unico uitello parari, addito omnibus puluere aromatico superius descripto. Ex fructibus hæc tantum conceduntur, pistacia, auellanæ, amygdalæ, passulæ. Et hæc de cibis dicta sint: quæ enim non sunt concessa, ea interdicta putanda sunt.

Potus sit uinum clarum, tenue, odoratum, fuluumq; potius quàm rubrum, uel nigrum: & nec dulce nec acidum, sed adstringētis potius cuiusdam nō insuauiter saporis particeps. Quod etiā si esset absinthio, senna, & boragine, uindemiatur tempore

*Enferme de arriule
in multis laijs mōdo
spiculis & plerūq; sēro
q̄ illis iudicare nō
rōm sed epatis malū.
temperatura frigida cū c
cōtrario potius ratiō a
sū.*

*Ueruen caro laudata
à Menandro
Omphaciū l. agstu*

Buglosū duplex

*Vini Conditi
modus.*

conditum, non potus solum, sed magni medicamenti uim haberet. Modus condendi talis est: Vindemiarum tempore impleatur uas ex musto, quod per unicum tantum diem bullierit, sacculusque raræ texturæ herbis oppletus taliter funiculo exteriori pendente alligatus, ut extrahi cum libuerit, ualeat, intra uas mittatur, atque in eo per decem dies maneat, deinde extrahatur, & abiectis prioribus herbis, nouæ sacculo adijciantur, perque alios decem dies intra uas simul cum uino ebulliant, rursusque nouis appositis, ueteres abijciantur, quæ tandiu in uase dimittantur, donec mustum deferbuerit, tuncque in uas aliud mundum, uinum abiectis herbis mittatur. Quod si molestum esset tali uino semper uti, primus saltem calix qui bibetur, sit uini eo pacto conditi: reliqui, uini eas condiciones habentes quas supra monstrauimus. Donec ergo uinum sic conditum non erit paratum, in primo calice bibendo, per unicum horam antè madeant eadem herbæ. Et hæc quidem de potu dicta sint: nunc ad reliqua accedendum.

Aër eligendus quantum possibile est temperatus: si ad alterum tamen extremum uergit, ad tenuem potius quam ad crassum inclinet. Conclauē orientem æstiuum spectet, inter uernalem uidelicet & aquilonem. Turbulentus & nebulosus atque obscurus fugiatur. Solitudo, quantum religio permittit, tenebræ, sollicitudo, & assidua nimis circa aliquam rem cogitatio, dimittantur, & paradysi potius delitiæ, quam inferni cruciatus mente uoluantur. Aspectus sit rerum uiridum, & florentium herbarum, resque odoratæ per cubile & sternantur & suspendantur. Sed iam ad alias intentiones accedendum.

Euacuatio redundantium in uentriculo & toto corpore humorum, per hunc modum procuranda: Vbi per tres dies P. T. quieuerit, hanc potionem in aurora bibat: Passularum, foliorum senæ, polypodij, ana ʒ. s. in aqua fontis uel pluuiali tandiu bulliant, donec tertia pars consumpta sit: residuo abiectis herbis addantur catholici ʒ. 6. syrup. de pomis ʒ. 1. Dehinc per septem dies alia potio bibatur, in hunc modum parata: Agrimonium, absinthij & boraginis coma paribus portionibus in aqua coquantur, herbisque abiectis aquæ ʒ. 3. syr. bisanthini ʒ. 1. s. adijciatur. Sumpto septies hoc potu, sequenti mane hæc catapotia deglutiantur: Aloës, agarici, rhei barbarici ana ʒ. s. pilularum aggreg. ʒ. s. cum saccharo ʒ. 5. conficiantur. His peractis uentriculi regio, hoc decocto ex alto cadente perfundenda: Absinthij manip. 2. rosarum manip. 1. scœniantos ʒ. 2. mastiches, gariophyllorum, seminis anisi, careos, & cumini ana ʒ. 1. in tribus aquæ partibus, unica uini, & media aceti, ad tertiam bulliant, & lana in decocto madente, ex alto supra ea loca adstricta, fiat ut liquor cadat.

Quo peracto, uentriculus ad umbilicum usque hac mixtura illinendus: Olei de absinthio, rosacei, rutacei ana ʒ. 1. pulueris gariophyllorum, mastiches, piperis longi, macis ana ʒ. 1. ceræ albæ, & aceti parum, fiat unguentum. Præcordium uero dextrum sub quo est iecur, sequenti unguendo: Succu cicorij ʒ. 2. olei de absinthio ʒ. 1. pulueris sandalorum citrinorum, rosarum rubearum ana ʒ. 1. ceræ & aceti rosati parum, fiat linimentum. Sinistrum, lienis regio, hoc: Olei rutacei ʒ. 1. s. pulueris radicum capparorum ʒ. 1. ceræ & aceti scillitici parum, fiat unguentum. Prouidendum præterea ut bona sit aluus, uel iniecto clysmate tali: Succu betæ, mercurialis, maluæ ana ʒ. 5. olei rutacei ʒ. 3. salis ʒ. 6. Vel balano huiusmodi pulueris: Hieræ, diacolocynthidos ʒ. 2. salis nitri ʒ. 1. mellis cocti quantum sufficit: conficiatur balanus. Vel si hæc forte molesta fuerit, uices eorum supplebit ʒ. pulueris senæ, quæ communiter paratur, adiecta sacchari parte. Vel iusculum ex uitello oui, additis fecis uini subtilissime contritis drachmis duabus. Supra omnia conducet Galeni picra, pondere ʒ. 2. uel ʒ. 4. obuoluta pane tenui, quo in mysterijs utuntur, in aqua absinthij madefacto. Verum quia hiera uel picra, non bene apud communes seplasiarios paratur, ideo non ab re fore putauit uerum Galeni præparationis modum adscribere,

*Potio qualis illa q
a p m a t o n a t a p h i n i
n o s t r i s d i c i t u r .*

Pillula

Epithima

Unguenta

*Clyster
Suppositorium*

*Pulueris senæ ʒ. 1
cū saccharo uicem
linimentum
Tartarum*

adscribere, qui habet, cinamomi partes 2. mastiches, xylobalsami, assari, spicæ, cro-
 ci ana partem 1. aloës lotæ partes c. Picra Galeni

Nemo autem miretur si cinamomum duplicauit, quia quod uulgò cinamomum
 dicunt, non uerum cinamomum est, sed casia. Tradiderunt autem nobis antiqui,
 etiam qui Galenum præcesserunt, cum uero caremus cinamomo, eius loco dupla
 casia esse utèdum. Vocauit igitur casiam cinamomū, quia ita uulgò uocatur. Dupli-
 caui eam, antiquorum obsequens præceptis, qui imbecilliores scientes, pro simplo
 cinamomo dupliciter eius accipi iusserūt. Hanc picram si P. T. saepe per horam
 ante exiguam coenam acceperit, mirum in modum ex ea iuuabitur, & eam non im-
 10 meritò dici sacram agnoscat. Verum in magnis æstibus erit ab ea abstinendum, at-
 que eius loco, mixtura ex electuario Indo uocato, & diapruron sumenda, ut sint
 uiriisque drachmæ duæ.

Et hæc quidem sufficere uidentur ad omnes scopos superius dictos cōplendos.
 Vnus tamen adhuc superest, quem supra omiseram, quoniam directe ad curatio-
 nem pertinere non uidebatur: sanguinis uidelicet per ora uenarum sedis, prouoca-
 tio: ex hoc enim sanguis ater, qui ad superiora uel repit uel repere potest, & distra-
 hitur & uacuatur: experientiaq; ipsa docuit, ex eius fluxu, ferè in totum cuncta ces-
 sare symptomata. Propterea hanc prouocationē uelim & nunc, hoc est, antequam
 desinet uer, fieri: atque alijs annis citius, hoc ipso scilicet Vere instante, necnon au-
 20 tumno. Quibus uero ingenijs, licet eorum sint pleni medicorum libri, ego tamen
 ueluti expeditius & minus molestū laudo, ut per hirudines uenis illis admotas fiat.
 Quorū opus duplici modo augere possumus, abscindendo uidelicet earū caudas:
 neq; enim ob hoc sugere desinunt: uel si postquam oppletæ ceciderūt, uapor aquæ
 in sede recipiatur: hoc enim modo tantum uacuatur sanguinis quātum optamus.

Poteram hoc loco finem facere, quoniam expleta iam sunt, quæ ab initio iudica-
 ui necessaria. Addere tamen adhuc uolui nonnulla, ut locupletius & P. T. quam
 summopere diligere cœpi, necnon peritissimo & eloquētissimo Iurisconsulto Fran-
 cisco Bellenzino, qui te mihi per literas commendauit, satisfaciam. Usus diacala-
 minthes, modo Galeni in lib. de tuenda ualetudine paratæ, mire conducat: uerum
 30 uerenda est eius nimia caliditas, & propterea erit cum rosaceo saccharo minuenda.
 Proderit & mane betonicam herbam mandere, & bene attritam deglutire. Non le-
 ue quoque auxilium erit ex rheo barbarico eodem modo manso & deglutito, & ex
 rheo pontico uocato: si illius semidrachma, huius integra sit, uocato dico rheo pon-
 tico: quia radix eo nomine nunc dicta, centaurij maioris radix est, non rhei. Prode-
 rit & mastiches granum, & nux myristica, quam moschatam dicunt, & ore detenta
 & deglutita. Item zingiberis conditi frustulum: cui æstatis tempore myrobalanus
 chebula etiam condita adijciatur. Citro quoque condito, hyeme quidem solo cor-
 tice, æstate simul cum cortice pulpa, concoctio mire roborabitur. Mire quoque iu-
 uabunt flores rorismarini saccharo conditi.

40 Hæc sunt quæ in hoc biduo, publicis lectionibus & alijs negocijs impedito, mi-
 hi pro P. tuæ sanitate occurrerunt. Quibus spero, Deo optimo fauente, à quo est
 & salus & omne bonum, te optatam sanitatem consequuturum.

Valeat P. T. meiq; in suis ad Deum precatiōni-
 bus sit memor.

Ex Ferraria, VII. Idus Maij. M. D. XXXII.

x

*Cinamomum
 casia.*

*Quod nō ignorat Aëtius
 lib. 5. cap. 7 in descriptio-
 ne quædā epistole scribit
 quædam ad aëtiū aut ruffiū
 duplici.*

*Etiam midu
 Diapruron.*

EPIST. V. pro illustris. domina Alphonſa, tumore uteri
cum multis ſymptomatibus laborante.

Afus huius præclariffimæ D. adeò difficilis cognitu mihi uidetur, ut
 non modo abſenti, ſed etiam præſentibus, quotidieq; cuncta indicia
 examinantibus, magnam ingerere debeat perplexionem. Quantum
 tamen ex ſchedula oſtenſa poſſum conijcere, ſatis uereor, ne tumor
 præter naturam uteri ceruicem infeſtet. Moueor ad hoc ſuſpicandum,
 ex doloris quaſi continua moleſtia, imò ut in ſine ſcribitur, Nunc continua, ex min-
 gendi difficultate, capitis grauitate, pulſus frequẽtia, renum dolore, appetitus pro-
 ſtratione. Locum autem huius tumoris puto eſſe partem anteriorem, quæ uerſus
 ueſicam eſt: hincq; ſtranguriam & dyſuriam fieri, doloremq; in pectine, præcipue
 dum mingit. Quod uero aliquando, præſertim noctu, magnâ urinæ copiam emit-
 tat, euenire puto, quoniã iacendo (maxime ſupino corpore) tumor à ueſica elon-
 gatus exire libere urinam permittit. Ex ſimili etiam cauſa fieri, id eſt tumore, quod ſan-
 guis aliquando exeat conglobatus: ex quo enim libere exire non ualet, aliquo tem-
 pore in uteri concauitate manens coagulatur: ad quod facit ſanguinis aquoſi ſegre-
 gatio, qui non ita impediri poteſt ab exitu, ſed uiam exeundi inuenit. Quod modo
 in ſiniſtra, modo in dextera parte doleat, accidere puto ex ipſa tumefcẽte parte, mo-
 do in unam, modo in aliam partem uergente: ad quod etiam addit ſanguis ille con-
 globatus, qui & ipſe reuoluitur. Flatus quoque & inflatio in inteſtiniſ coarctata, &
 urina retenta, uterum utrinq; obſidentes, dolorem augent, & ad totum quandoq;
 imum uentrem extendunt. Quod à ſexta hora uſq; ad duodecimã plus ſentit mo-
 leſtiã, fortẽ euenit, quia iam peracta ſecunda concoctione, id eſt, genito & distribu-
 to ſanguine, factò ex cibo accepto in prandio, deſcendentibus etiam excrementis al-
 ui & ueſicæ, locus ubi eſt tumor & comprimitur & trahitur. Quod nõ bene cubet
 ſupra dextrum latus, eſt argumento, tumorem conſiſtere uerſus ſiniſtram. Cauſam
 huius tumoris arbitror eſſe materiam commixtam ex ſanguine ſatis pituiſo, cum
 exigua bilis portione. Quod enim dolor aliquando uel mitigetur, uel quaſi totus au-
 feratur, præter cauſas ſuperius tactas, accidere puto ex eo, quod biliſa pars in tu-
 more collecta, quandoq; ut tenuior ſaltem aliqua ex parte exhalat: remanet tamen
 ſemper obtuſus quidam dolor, à ſanguine illo pituiſo factus, in una uentris par-
 te, id eſt uteri ceruice congregato: quem qui ſcripſerunt, obtenebratũ & obſcurum
 ſenſum uocant. His cõiecturis, quas quam breuiſſime potui, recitauit, mihi uidetur,
 ægritudinem huius excellentiſ. D. eſſe tumorem præter naturã ceruicis ſeu colli,
 ut uocant, uteri: & ſequi ex eo dolorem, uelut ſymptoma: foueri tamen à ſanguine
 ad ipſum uterũ longo ex morbo debilem fluente: & inflatione, id eſt uento, ex im-
 becillitate tum ipſius uteri, tum naturalium membrorum genito: & urina retenta:
 quam retentionẽ etiam exiſtimo eſſe ſymptoma tumoris facti ab eo, obſtructione
 in collo ueſicæ per uiciniam coarctato. Coniungi etiam aliam malam affectionem,
 hoc eſt malam temperaturã humidam uteri, laxãtem ipſum & imbecilem reddẽ-
 tem ad cõcoquendum proprium nutrimentũ, & retinendum. Ex quibus elicio
 intentiones curatiuas: quarũ prima & dignitate & propoſito, mihi uidetur eſſe eua-
 cuatio humoris in tumore collecti: & quia eum in augmento eſſe credo, iudico eua-
 cuationem fieri debere ex admixtione aliquorũ repellentium cum diſcuſſiuis, hoc
 eſt reſolutiuis. Sed quia fortãſſis totum corpus repletum eſt, ideo prædominãtium
 in toto corpore humorum, prius eſt faciẽda purgatio: uel ſi admixti cum ſanguine
 uiderentur, roburq; ad eſſet, ſecunda uideretur uena interior cubiti, quam hepa-
 ticam uocant: ſimul enim diſtractio fieret & plenitudinis amotio: deinde ad localia
 poſſet accedi. Ipſa quoq; mala temperatura uteri, cum (ut uidetur) ſanguinem pi-
 tuiſum

Intentiones
 curatiue.

uitosum pro causa habeat, purgationem desiderat, quæ tamen non nouam fuggerit intentionem. Siquidem ablata pituitæ copia, tam tumori quàm isti malæ temperaturæ providebitur. Verum quia hic morbus non est in totum factus, sed quotidie fit: non solum curationi subditur, sed etiam præseruationi: quæ fiet roboratis naturalibus membris, & ad gignendum bonum sanguinẽ factis idoneis: simulq; ipso utero ut nutrimentum ualeat bene concoquere, bonumq; sanguinem retinere, & in propriam substantiam conuertere, ac deteriore usque ad tempus euacuationi debitum seruare. Erunt igitur intentiones curatiuæ, phlebotomia, prudentiæ præsentium medicorum relicta: purgatio superabundantiũ humorum: distractio: uacuat

10 cuatio humorum tam in tumore quàm in utero contentorum. Roboratio uteri & naturalium membrorum, hoc est iecoris & uentriculi. Ita enim ea nunc uocant. Purgatio, si abundare uidentur crassi & tenaces humores, nõ antea facienda est, quàm attenuati fuerint & incisi: sin minus, saltem uiæ aperiendæ sunt: ad quæ conferre uidentur sequentes potiones: Decoctionis radicum assari factæ secundum artem uncias 4. syrup. de duabus ra. unc. 1. s. fac potionem depuratam & claram. Odoratam redde cum modico maceris. Sumpta ter hac potione dentur catapotia quæ recipiunt rhei barbarici electi, sed non à cortice mundati, 3. s. agarici electi 3. s. maceris gra. 6. cum uino odorifero fiant pilulæ 5. Catapotia hæc leuia descripsi, quoniã, ut audio, lubrici satis uentris est. Si tamen non plenè purgasse uiderentur, possent pluries repeti, aucto etiam, si opus uideretur, rheo barbarico & agarico.

Facta congrua euacuatione per uentrem, ad distractionem ueniendum, quæ uarijs ingenijs facienda est, adeò ut non solum distrahantur humores, sed etiam uacuentur. Vomitus utrunq; expleret, & ideo si non difficulter uomit, laudarem ut excitaretur cum facilibus, addendo tamen aliquid quod phlegma euacuaret, ut agarici decoctionem: quod tamen fieri nolo, nisi post aliquot dies à uentris purgatione.

Urinæ quoq; prouocatio, aliquo modo deriuat, & aquositate uacuat: nec uerenda est, quum à Galeno & Paulo maxime in hoc casu commendetur, & ab Auienna ipso, qui nec Erythrodanum quidem, id est rubiam quam uocant tinctorum, est ueritus. Ego autem, Dei ope, nonnullas mulieres per huiuscemodi urinas mouentia curauĩ, quæ ex usu adstringenti quotidie ad peius labebantur. Distrahit quoque frictio, maxime superiorum partium, quæ primo molli linteo, deinde aspero facienda. Commendant etiam Galenus & Paulus post frictionem, unctionem ex melle cocto, qua & ego usus sum, addendo oleum, modo chamæmelinum, modo liliaceum. Proderit etiam diuersionis gratia cucurbitulas apponere utriq; hypochondrio, uel sub mammis, digitosq; qui minimo proximi sunt, adeò alutis adstringere, ut rubor cum dolore moueatur. Proderit & exercitiũ, quo superioribus partibus corporis motis, cæteræ quiescant. Sanguinem quoque ex naribus prouocare ualde utile foret.

Vacuationibus his, & diuersionibus factis, ad loca ipsa ueniendum est uarijs ingenijs: balneo uidelicet uel sessionibus, fomentis, unctionibus, tam extrinsecus adhibitis quàm iniectis: suffumigijs, pessis, cataplasmatibus, emplastris, sacculis.

Balneum ex decoctione harum herbarum faciendum: Rosarum albarum, seminum earum, rubi summitatum uel florum si inueniri possunt: absinthij florum & foliorum, chamæmeli, altheæ, alceæ, quam alij candelariam, alij herbam ungaricam uocant: matricariæ, plantaginis cum radicibus ana manip. 1. Coquantur hæc omnia in tribus partibus aquæ pluuiæ, & quarta parte uini nigri styptici, & herbis in folio manentibus fiat uel balneum uel sessio bis in die.

Unctio uentris post balneum hoc modo paratur: Rosarum, matricariæ, S. lini ana unciam unam. Bulliant in libra una uini nigri styptici, ad consumptionem medietatis partis, & abiectis herbis addatur uino olei rosati 3. 1. olei liliorum alborum 3. 2.

bulliantq; simul in uase duplici, ad uini consumptionem, & ipso oleo uenter ab umbilico infra inungatur, lanaq; illota superponatur, sed aliquid etiam ipsius olei molli lana exceptum naturalibus sub pelli forma indatur. Ex eisdem rebus emplastra fieri possunt, & sacculi pleni, in uino & aqua calidis calefacti superponi.

Suffumigia possunt fieri ex puluere rosarū, macere & mastiche eliquato ad congruam figuram composita.

Hepar & stomachum confortantia.

Ad robur hepatis & stomachi multum conferre scio, si parum rhei barbarici masticeur & deglutatur.

Valebit & hæc cōfectio: Pistaciorum electorum ℥. 3. pulueris maceris, rosarum rubearum, cinamomi ana ℥. 1. zuchari albillimi dissoluti in aqua rosacea per balneum Mariæ uocatum, uel ad solem destillata quātum sufficit: fiat cōfectio iuxta modum consuetum.

Nuxmyristica.

Proderit etiam aliquando myrobalanūm chebulam conditam, puluere cinamomi inspersam, mane comedere. Item nucem myristicam, quam uocant moschatam, conditam. Tum hoc aromatico puluere potest in suis escis uti: Rosarum rub. electarum, sandalorum citrinorum ana ℥. 1. cinamomi ℥. s. piperis albi, maceris ana ℥. 1. zuchari optimi ad pondus omnium.

Absinthite uinum.

Uti uino absinthite ualde utile puto. Quod si in parato forsan non inueniretur, ex tempore in hunc modum parabitur: Accipiantur molliores cauliculi absinthij recentis, si inueniri possunt: si non, sicci: digitisq; aliquantulum intorqueantur, si recentes sunt, ut uidelicet aptiores sint ad uim tribuendam, & per horam ante cibum infundantur uino aromatite stomachico, stypticosq; alicuius particeps: post horam, quādo uidelicet bibendum erit, cum linteolo uinum coletur: & si nimis amarum uidebitur, cum alio simili, sed non absinthite, temperetur.

Regio quoque naturalium membrorum (medium illud spatium, quod est inter umbilicum & os stomachi) saepe foueatur uino & oleo, ita ut sint uini odorati styptici partes tres, olei omphacij, id est, facti ex oliuis immaturis partem 1. in quibus bullierint rosæ, absinthium, & menta odorata.

Stomachicū unguentū Galeni.

Vngi quoq; potest unguento stomachico Galeni bene composito: quod tamen uix puto bene componi posse, quia uera Spica caremus. Et hæc quidem de membrorum naturalium roboratione dicta sint.

Verus ex dictis rebus, quas ad tumorem laudauimus, satis meo iudicio roborabitur. Si tamen amplior roboratio uideretur necessaria, foueri poterit spongijs uino madefactis, in quo folia myrti, menta, & rosæ bullierint, addita quinta parte acetii. Earundemq; rerum fumus per os uteri recipiendus est. Et hæc quidem satis explere uidentur intentiones necessarias.

Syrup. electus.

Verum libet præterea amplius nonnulla subtexere, (quoniam ægritudo ipsa multis ex causis quas silentio prætereo, difficilis est) prædictis intentionibus deservientia: inter quæ præcipuus uidetur hic syrupus: Rhei pontici ueri, si haberi potest, hoc est, ex Ponto portati ℥. 1. uel si haberi non potest, loco eius rhei communis ℥. s. turbit electi & mundi ℥. s. myrob. cheb. ℥. 1. rosarum, mentæ sicca ana manip. 1. Fiat decoctio secundum artem, & ex ea syrupus longus cum melle rosaceo, in quodum coquetur, bulliant in linteolo raro cinamomi ℥. s. sandalorum & maceris ℥. 2. Hinc bibantur duæ, tres, uel ad summū quatuor uncia: leuiter enim purgabit, concoquet, roborabit. Interdum quoq; utendum his pilulis: Rhei barbarici electi cum cortice suo ℥. 1. turbit electi & mundi ℥. 2. maceris, rosarum ana ℥. s. cum electuario de succo rosarum fiant pilulæ 15. fumantur 5. uel 7. hora ante cibum.

Narcotica.

Quoniam festinat nuncius, finem faciam, si unum addidero, quod uidelicet urgente dolore, & immoderato fluxu, adeo ut periculum uideatur, ne uires plus nimio prosternantur, non est uetendus usus Narcoticorum, Ego enim illorum beneficio

ficio quondam
preferat. In
trena à lumen
aliqui & p
nigunt lecti
forbent te
qualitatem
uocem ostendunt

A T cum m
aniforum al
sacharo modico
terq; roboradum
alborum, uellu
abos: Adeps con
s. croci & opij ad
Oua nupem
tur remedium q
corallorum rub
to adeps anferis, m
& cum lana illo
uel rosaceo, uel c
di necessitatem, m
gantur. In oleo
dm. Mellorom
quinque uittis ou
confortat, dolores

IOANN
L. A.

EPIST. I.
B. Montano
Expon

rationi & experim
tatis lacum nau
golem, quod pen
R. P. uocem, ut p

ficio quandam mulierem, simili morbo, sed longe grauius uexatam, multos annos, præseruauit. Inter reliqua autem eam compositionem ualde utilem inueni, quæ Sa-
zenea à Ioanne Mesue nuncupatur. Hæc sunt quæ mihi in hoc breui tempore,
alioqui & publicis lectionibus, & alijs negocijs occupato, occurrere: in quibus be-
nignum lectorem desidero: quoniam nec mihi reuidendi, nedum amanuensi re-
scribendi tempus datum est. Si quid tamen offenderit excellentissimos doctores,
qui hæc uisuri sunt, non dedignentur id mihi significare, ut ego uel recantem, uel ra-
tionem ostendam quæ me mouerit, quam breuitati studens, prætermisi.

Sazenea apud
Mesuen.

10 **A**T cum mihi sit amplius nonnihil tēporis condonatū, addam nōnulla. Vsum
anisorum, albo saccharo coopertorum (ut fieri solet) commendo, addito ipsi
saccharo modico maceris. Ad dolorem sedandum & resoluendum, mediocri-
terq; roborādum, summē ualebit cataplasma aluo appositum, ex radicibus liliorum
alborum, uitellis ouorum, & oleo rosaceo omphacio. Ad idem, alijs non iuuan-
tibus: Adeps coturnicis, si haberi potest, misceatur cum oleo chamamelino, & ꝑ.
s. croci & opij addatur. Si haberi adeps ille nō potest, loco eius sumatur anserinus.

Oua nuperrime nata adhuc calida, si sorbeantur, mire conferunt: nec despici-
tur remedium quia uulgatum. Et si quando fluxus urgebit, puluis pulchrorum
corallorum rubrorū supponatur. Ad dolorem sedandum & resoluēdum: Oua,

Oua recentia.

20 adeps anseris, medulla cruris cerui, cum rosaceo soluantur, addaturq; parum croci,
& cum lana illota bene molli injiciantur. Hinc eadem lana infusa in uino & oleo,
uel rosaceo, uel cotoneorum, uel myrtino, iuxta maiorem minorem ue adstringen-
di necessitatem, inferiora omnia umbilico membra, & anteriora, posterioraq; te-
gantur. In oleo ex glandibus expresso, magnam habeo fiduciam ad restringen-
dum. Meliloton uerum, quod est sertula campana, in bona sapa coctum, additis
quinque uitellis ouorum, in aceto usq; ad duritiem coctis, rosaceo oleo dissolutum
confortat, dolorem sedat, & resoluit.

Melilotoni

30 **IOANNIS MANARDI EPISTO**
LARVM MEDICINALIUM LIBER
VNDECIMVS.

EPIST. I. Ioannes Manardus Ferrariensis medicus, Ioan.
B. Montano, eiusdem artis professori eminentis. S. D.
Exponitur caput 21. libri primi Galeni de diffe-
rentijs pulsuum, iuxta antiquam
translationem.

40

QUANTUM ea in me minime agnosco, quæ tu nimio for-
tassis amore ductus (malo enim hoc, quàm adulandi studium
in te suspicari) mihi per tuas literas adscribis: eam tamen men-
tem Dei Opt. Max. munere in me comperio, ut omnes iuua-
re, & amicis quidpiam in re præcipue literaria petentibus, sem-
per cupiam satisfacere, atq; ijs præsertim, qui medicinalis scien-
tiæ studiosi, non barbarorum uerbis ueluti mancipia seruiunt,
sed rationi & experimēto nixi, medicinæ decreta ex ipsis potius fontibus, quàm ex
turbidis lacunis haurire desiderant. In quorum numero cum te iam pridem esse co-
gnoscam, quod petis, quantum per imbecillitatem meam licuerit, conabor absolue-
re. Petis autem, ut ijs quæ à Galeno, uel à barbaro potius interprete, lib. 1. de diffe-